

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Liftu un cēlējplatformu uzraudzības rezultāti vides pieklūstamības aspektā

Nilss Sproģis

**Preču un pakalpojumu uzraudzības departamenta
Bīstamo iekārtu un metroloģiskās uzraudzības daļas vadītājs**

01.03.2023.

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

LIFTI

Piemērojamie normatīvie akti

Laišana tirgū:

- *Liftu direktīva 2014/33/ES*
- *Ministru kabineta 2016. gada 5. aprīļa noteikumi Nr. 206 "Liftu un to drošības sastāvdaļu projektēšanas, ražošanas un liftu uzstādīšanas un atbilstības novērtēšanas noteikumi"*

Lietošana:

- *Likums «Par Bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību»*
- *Ministru kabineta 2020. gada 17. novembra noteikumi Nr. 679 "Liftu un vertikālo cēlējplatformu drošības un tehniskās uzraudzības noteikumi"*

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Lai nodrošinātu, ka lifts atbilst paredzētajam lietošanas mērķim, un ņemot vērā, ka liftam iespējamas dažādas funkcionalitātes, kuras ne visas vienmēr ir nepieciešamas, tad liftu komplektē:

**Obligātās
prasības**

*ja nepieciešams, papildu funkcionalitātes, kas ir
saistošas, ja iekļautas lifta pasūtījumā*

Lifta pamat-
komplektācija
EN 81-20

	EN 81-70	==	Lifts personām ar funkcionāliem traucējumiem [pieklūstamība]
	EN 81-71	==	Vandalizturīgs lifts
	EN 81-72	==	Ugunsdzēsēju lifts
	EN 81-73	==	Lifts ar funkcijām ugunsgrēkā
	EN 81-21	==	Lifts esošā ēkā

NB! Ja projektā/pasūtījumā norādīts «lifts», tas nenozīmē, ka būvei/inženierbūvei nodrošināta vides pieklūstamība

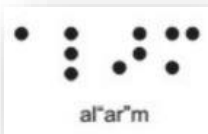
Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Liftu uzraudzība

Viena no pamat problēmām – lifta pasūtījumā netiek norādīta prasība par lifta piemērotību personām ar funkcionāliem traucējumiem

**Braila
rakstā:
«ALARM»**

Lifta aprīkošana atbilstoši EN 81-70 parasti ir nejaušība, jo:

- EN 81-20 jau aptver daļu no pieklūstamības prasībām;
- ražotāji lifta aprīkojumu bieži vien ražo jau ar atbilstību EN 81-70, jo pārsvarā tiek prasīta vides pieklūstamība un tādējādi arī Latvijas uzstādītājs neatkarīgi no sava pieteikuma saņem aprīkojumu atbilstošu EN 81-70

Ja lifta pasūtījumā nav iekļauta prasība par lifta piemērotību personām ar funkcionāliem traucējumiem, tad šī funkcija netiek aptverta ar atbilstības novērtēšanu un tādējādi nav apliecinājumi, ka uzstādītais aprīkojums nodrošina atbilstību noteiktajām drošības prasībām

Veicot lifta pasūtījumu netiek izsvērtas lifta aprīkojuma iespējas, kas EN 81-70 nav obligātas, bet ir kā opcijas un kurām EN 81-70 noteikts tehniskais izpildījums, piemēram:

- indukcijas cilpa kabīnē avārijas saziņai
- Sēdeklis lifta kabīnē
- Vadības pogu norādes Braila rakstā (taktils ir obligāts)

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Liftu uzraudzība

Labs palīgs projektētājiem, pasūtītājiem (sagatavojot tehnisko specifikāciju), lai izvēlētos paredzētajam lietošanas mērķim atbilstošāko iekārtu un lai iegūtu vispusīgu priekšstatu par pieklūstamības prasībām, ko aptver EN 81-20 un EN 81-70 ir:

LVS EN 17210:2021 Apbūvētas vides pieejamība un izmantojamība.

Funkcionālās prasības

[piemērojamais Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvam LBN 200-21]

LVS CEN/TR 17621:2021 Apbūvētas vides pieejamība un izmantojamība.

Tehnisko raksturlielumu kritēriji un specifikācijas

[tieši tehniskais ziņojums satur detalizētu informāciju ar atsaucēm uz EN 81-20, EN 81-70 punktiem un kvantitatīvos rādītājus]

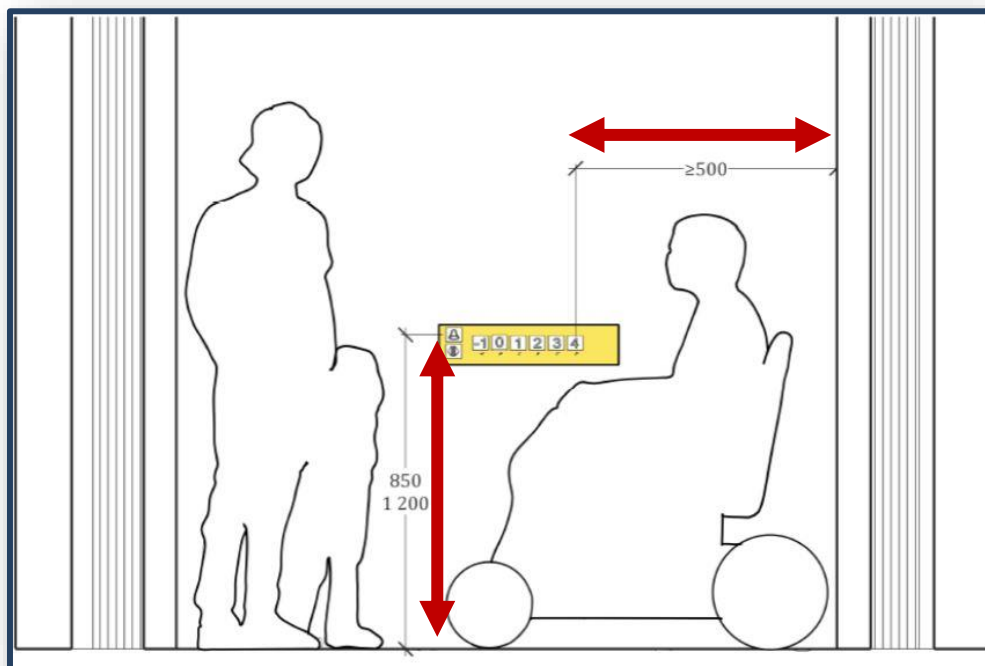
Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Neatbilstības lifta abpusējiem saziņas līdzekļiem (paredzēti palīdzības izsaukšanai, ja kabīne apstājas starp stāviem)

Problēmas skar tos «CE» liftus, kurus savulaik laižot tirgū, jau sākotnēji neaprikoja ar saziņas ierīcēm, kā to noteica Noteikumi Nr.206.

Tagad uzstādot saziņas ierīces, netiek ņemtas vērā pieklūstamības prasības, kas noteiktas EN 81-20 un EN 81-28.

**Neatbilstošs
zvana
spiedpogas
augstums,
kam jābūt
850 – 1200
mm no
grīdas**

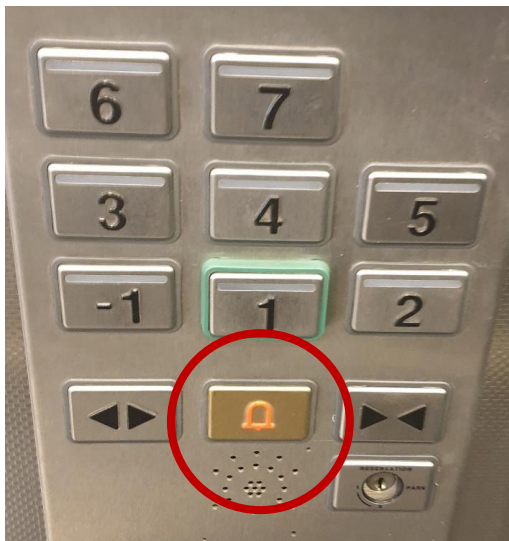

**Neatbilstošs
spiedpogas
attālums no
stūra
[uzstādot
zvana pogu
blakus vadības
panelim] -
≥ 400 – 500
mm līdz stūrim**

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Lifta abpusējo saziņas līdzekļu neatbilstības

Ja saziņas ierīce netiek integrēta kabīnes vadības panelī, tad izveidojas situācija, ka kabīnē ir vairākas zvana spiedpogas vienlaicīgi

Ja uzstāda neatbilstošu vadības paneli, tad lifta kabīnē ir vairākas spiedpogas, kas varētu būt paredzētas palīdzības izsaukšanai (maldina pasažierus)

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Lifta abpusējie saziņas līdzekļi – saskaņā ar vairāku maņu principu

**LVS EN 17210:2021 [10.4.10.] un
LVS CEN/TR 17621:2021 [10.4.10.]
papildu EN 81-70 nosaka, ka**

**lifta saziņas līdzekļiem jānodrošina, ka
atgriezeniskā saite par izsaukuma pieņemšanu
ir pieejama saskaņā ar vairāku maņu principu,
t.i.:**

**lifta kabīnē jābūt teksta displejam, kurā redzama tā pati informācija,
ko nodrošina skaņas formātā.**

**Šāda prasība EN 81-70 nav ietverta, bet pasūtītājs to var iekļaut lifta
pasūtījumā.**

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

VERTIKĀLĀS CĒLĒJPLATFORMAS

Piemērojamie normatīvie akti:

Laišana tirgū:

- ***Mašīnu direktīva 2006/42/ES***
- **Ministru kabineta 2008. gada 25. marta noteikumi Nr.195
*"Mašīnu drošības noteikumi"***

Lietošana:

- **Likums «*Par Bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību*»**
- **Ministru kabineta 2020. gada 17. novembra noteikumi
Nr.679 *"Liftu un vertikālo cēlējplatformu drošības un
tehniskās uzraudzības noteikumi"***

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

**Bīstamo iekārtu regulējumam
pakļautas lietošanā esošās
vertikālās cēlējplatformas
ar celšanas augstumu virs 3 m**

**Bīstamo iekārtu
regulējumam nav
pakļautas:**

- vertikālās cēlējplatformas ar celšanas augstumu līdz 3 m;
- diagonālās cēlējplatformas;
- diagonālie krēslu pacēlāji;
- kāpņu pacēlāji (pārvietojamas iekārtas).

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Vertikālo cēlējplatformu uzraudzība pašlaik ir uzsākta, tāpēc visaptveroši secinājumi vēl nav veicami.

Pieejami pirmie rezultāti, pārbaudot 10 iekārtas, kas uzstādītas laikā no 2009.-2016.g.

- āra apstākļos
- pie publiskām inženierbūvēm (tilti, tuneļi)
- paredzētas patstāvīgai lietošanai
- marķētas ar piekļūstamības zīmi.

Neatbilstības piekļūstamības prasībām konstatētas visām iekārtām.

Neatbilstību radītajam riskam pamatā pakļauti pasažieri.

**Profesionāli lietotāji
(apkope,
inspicēšana)
17%**

Neatbilstību īpatsvars pēc cēloņiem un lietotāju grupām:

Neatbilstoša iekārtas uzturēšana

40%

10%

- Neatbilstoša apstāšanās precizitāte
- Darbības traucējumi (troksnis, vibrācijas)
- Šahtas iekšsienās asi izvirzījumi
- Neatbilstošs horizontālais attālums starp platformas grīdas drošības malām un šahtu
- Platformas grīdas drošības malu neatbilstoša darbība
- Bojāts (sasists) šahtas sienas stiklojums
- u.c.

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Vertikālo cēlējplatformu uzraudzība pašlaik ir uzsākta, tāpēc visaptveroši secinājumi vēl nav veicami.

Pieejami pirmie rezultāti, pārbaudot 10 iekārtas, kas uzstādītas laikā no 2009.-2016.g.

- āra apstākļos
- pie publiskām inženierbūvēm (tilti, tuneļi)
- paredzētas patstāvīgai lietošanai
- marķētas ar piekļūstamības zīmi.

Neatbilstības piekļūstamības prasībām konstatētas visām iekārtām.

Neatbilstību radītajam riskam pamatā pakļauti pasažieri.

**Profesionāli lietotāji
(apkope,
inspicēšana)
17%**

Neatbilstību īpatsvars pēc cēloņiem un lietotāju grupām:

Neatbilstoša būvniecība (projektēšana un būvdarbi)

27%

7%

- Dēļ vēja pretspēka durvju aizvērējs nespēj nodrošināt drošu durvju aizvēršanu
- Neatbilstoša piekļuve: neatbilstošs sliekšņa augstums, nelīdzens priekšlaukums, apgrūtināta durvju roktura, stāva spiedpogu aizsniegšana,
- Neatbilstoša piekļuve: manevrēšanas laukums atrodas gājeju, velosipēdistu, u.c. satiksmes zonā
- Neatbilstoša platformas apstāšanās precizitāte
- u.c.

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Vertikālo cēlējplatformu uzraudzība pašlaik ir uzsākta, tāpēc visaptveroši secinājumi vēl nav veicami.

Pieejami pirmie rezultāti, pārbaudot 10 iekārtas, kas uzstādītas laikā no 2009.-2016.g.

- āra apstākļos
- pie publiskām inženierbūvēm (tilti, tuneļi)
- paredzētas patstāvīgai lietošanai
- marķētas ar piekļūstamības zīmi.

Neatbilstības piekļūstamības prasībām konstatētas visām iekārtām.

Neatbilstību radītajam riskam pamatā pakļauti pasažieri.

**Profesionāli lietotāji
(apkope,
inspicēšana)
17%**

**Neaizsargāti un ļoti neaizsargāti
lietotāji (pasažieri)**

Neatbilstību īpatsvars pēc cēloņiem un lietotāju grupām:

Neatbilstošs iekārtas tehniskais
izpildījums (ražošana)

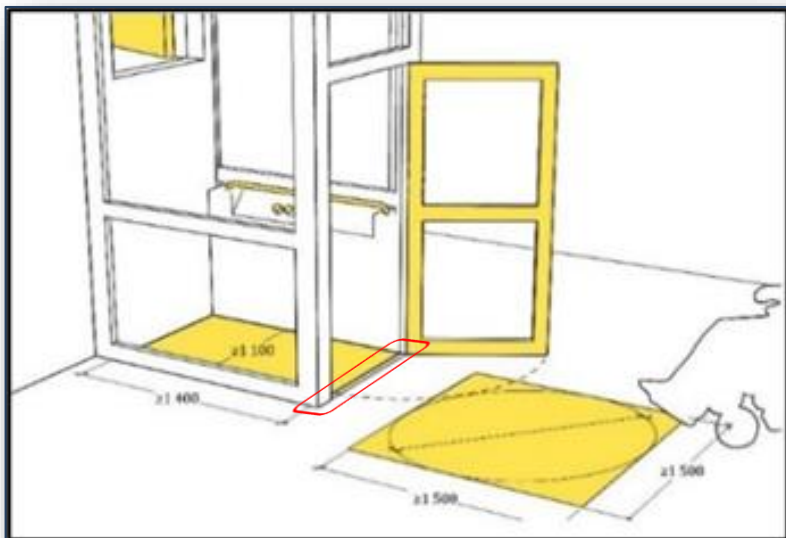
17%

- Neatbilstošā apstāšanās precizitāte
- Darbības traucējumi (troksnis, vibrācijas)
- Šahtas iekšsienās asi izvirzījumi
- Neatbilstošs horizontālais attālums starp platformas grīdas drošības malām un šahtu
- Platformas grīdas drošības malu neatbilstošā darbība
- Bojāts (sasists) šahtas sienas stiklojums
- u.c.

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Līmeņu starpība [prasība ≤ 10 mm]

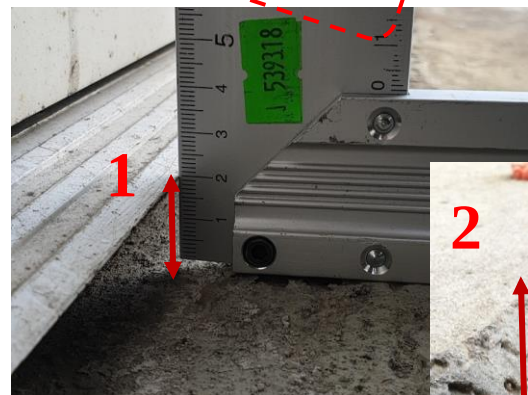
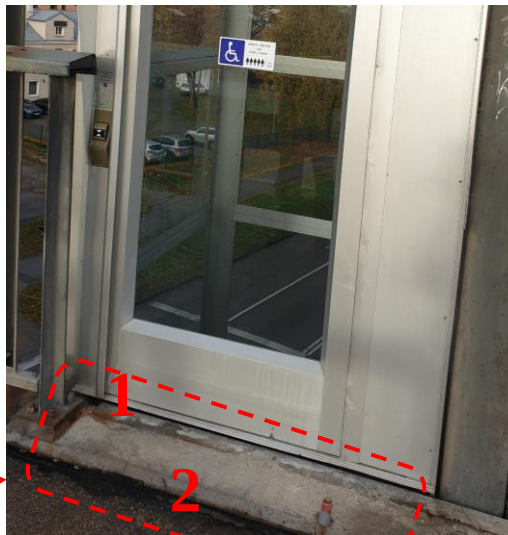
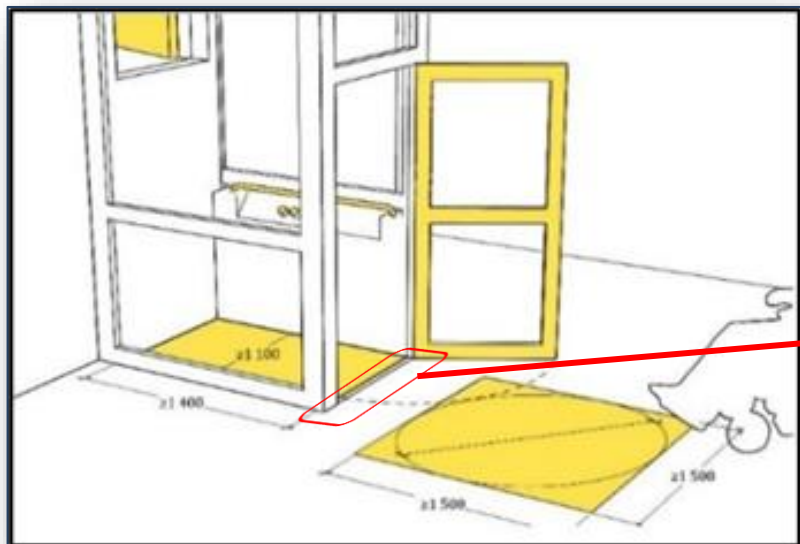
**Līmeņu starpība
platforma-iekāpšanas laukums
pārsniedz 10 mm.
Cēloņi gan neatbilstoša
uzturēšana, gan neatbilstoši
izbūvēta iekārtas pamatne.**

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Līmeņu starpība [prasība ≤ 10 mm]

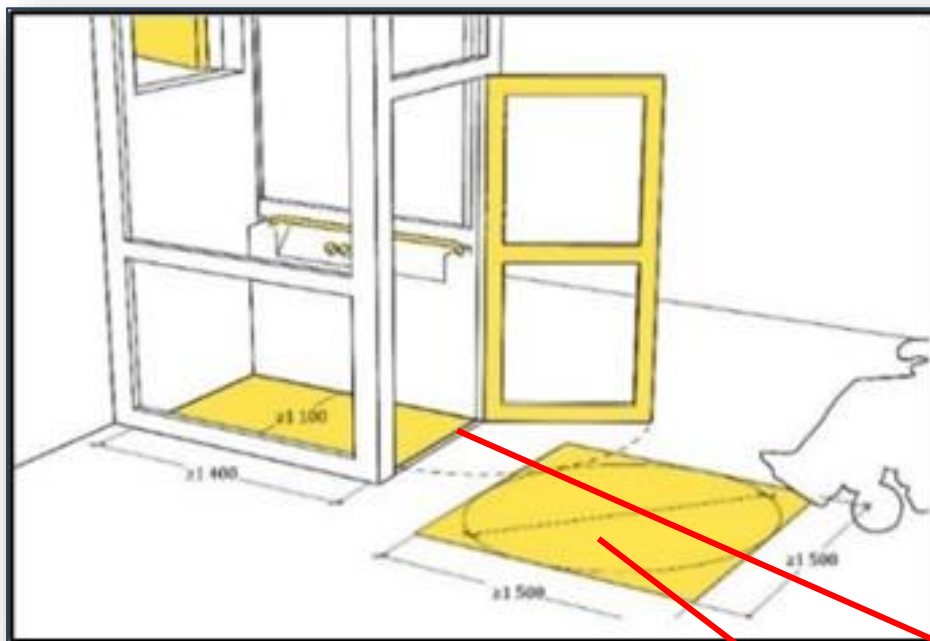

Šķēršļu josla:
2x >10 mm augsta līmeņu
starpība.
Cēlonis – neatbilstošs
iekārtas un inženierbūves
savietojums.

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

- Manevrēšanas laukums
 $\geq 1500 \times 1500 \text{ mm}$, viena līmeņa
- Līmeņu starpība $\leq 10 \text{ mm}$

Laukums nav viena līmeņa
Dēļ pamatu izbūves nevarēja
nodrošināt prasību līmeņa
starpībai starp platformu un
iekāpšanas laukumu

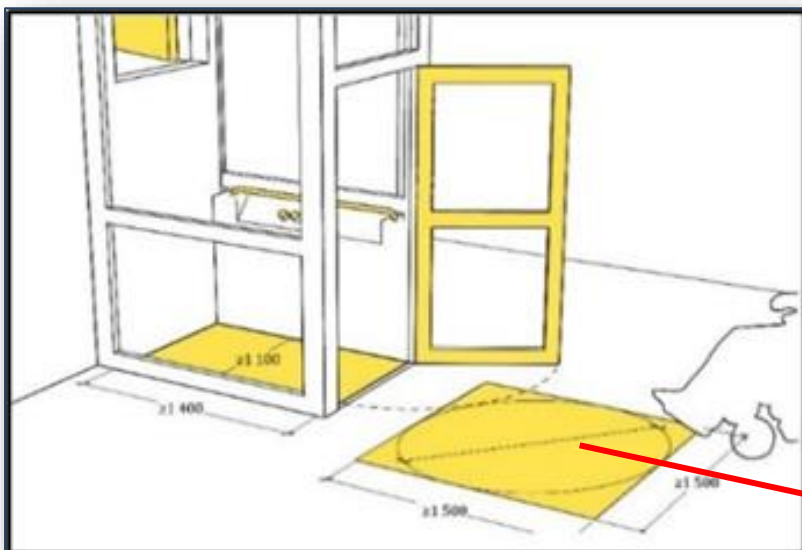

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Manevrēšanas laukums

$\geq 1500 \times 1500$ mm, viena līmeņa, drošs manevra veikšanai

**Laukums izvietots velo,
skūteru, gājēju satiksmē**

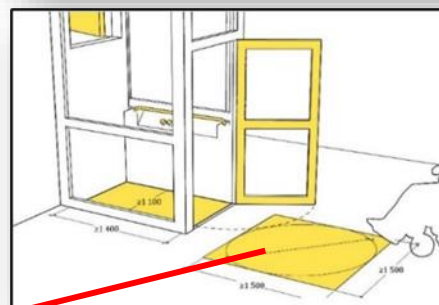
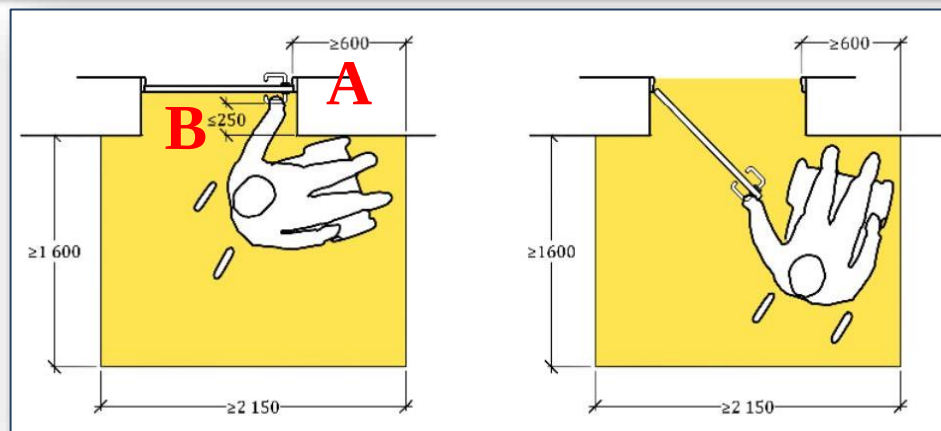
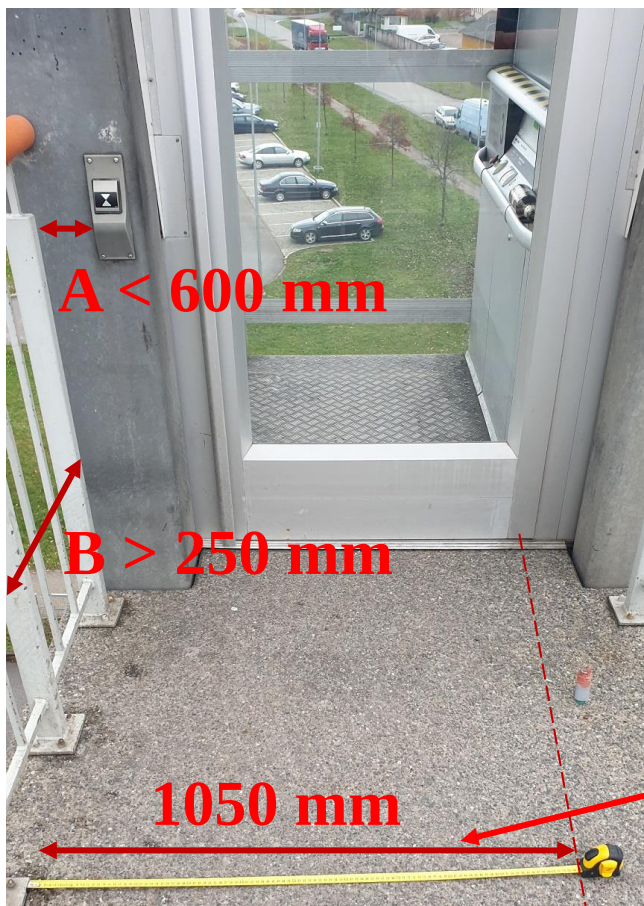

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Pieklūstamība pie:

- platformas izsaukuma spiedpogām
- manuāli veramo durvju rokturiem

Manevrēšanas
laukums
< 1500 x 1500 mm

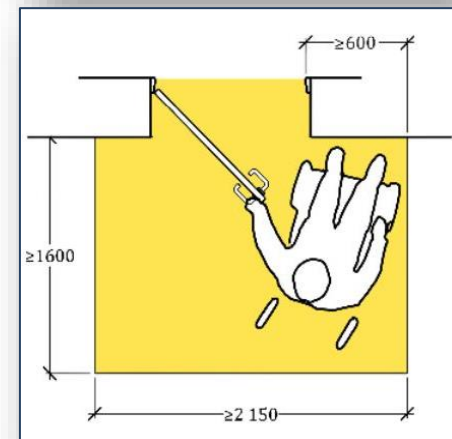
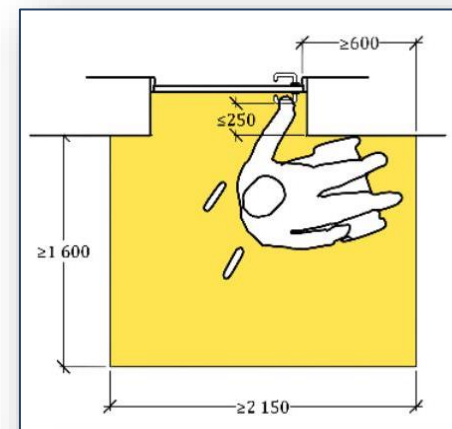

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Pieklūstamība pie:

- platformas izsaukuma spiedpogām
- manuāli veramo durvju rokturiem

Neveiksmīgs risinājums ar ierobežotu pieklūstamību – nepietiekams brīvais attālums, asas kantes.

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Pieklūstamība pie iekārtas – režģa iesegums

**Ieseguma spraugu platums >10-13 mm (režģis 20x20 mm).
Nav novērsts kustību palīgīdzekļu iesprūšanas risks.
Manevrēšanas laukums nav viena līmeņa, nepietiekama izmēra.**

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Pieklūstamība: cīņa ar vēja brāzmām

Prasība iekārtai: durvīm jāaizveras bez pasažiera palīdzības, jo durvju iekšpusei jābūt gludai, izvirzījumi nav pieļauti, tāpēc no iekšpuses nekādus rokturus izvietot neav atļauts.

Ārtelpā, kur ir vēja brāzmas, ne tikai grūti atvērt durvis, bet durvis pēc tam neaizveras.

Personai ratiņkrēslā nav iespējams aiz sevis aizvērt durvis.

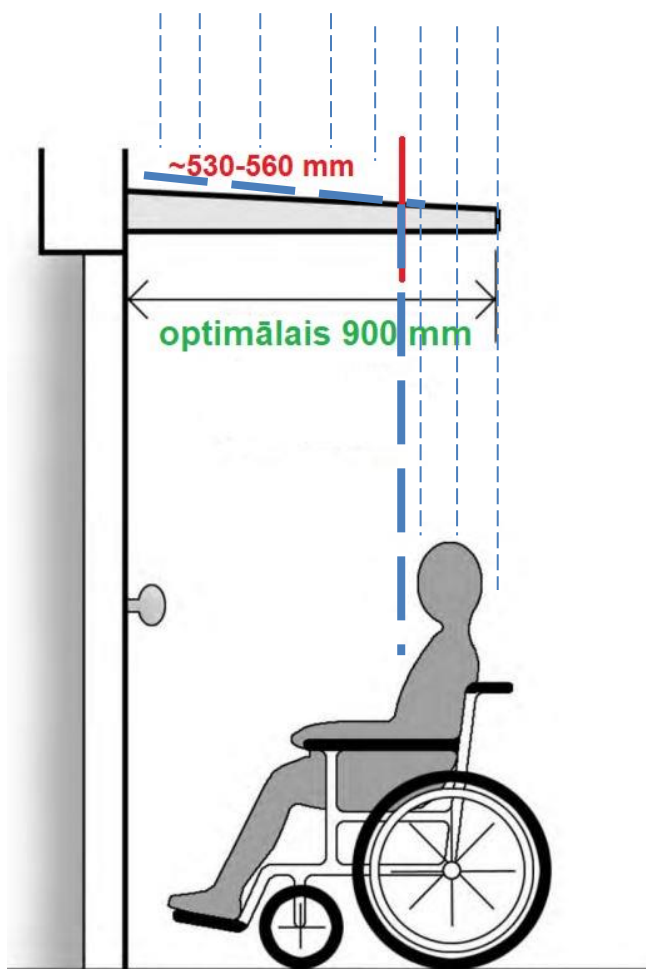
Kamēr durvis nav aizvērtas, platforma neuzsāks kustību.

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Nojumes funkcionalitāte (lietotājam)

Nav vai neatbilstoša ieejas aizsardzība pret nokrišņiem

**Platformas ātrums
0,15 m/s**

**No viena līmeņa
līdz otram
platforma jāgaida:**

**3 m celšanas
augstums = 20 s**

**8,6 m celšanas
augstums (piem.
Vanšu tilts) = 57 s**

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Neatbilstoša uzturēšana, ekspluatācija agresīvos apstākļos

**Asi izvirzījumi šahtas iekšsienā,
savainošanās risks.**

**Drošības ierīce izrūsējusi,
nenodrošina paredzēto
funkciju (malas ieķeras,
nenostrādā vai pēc šķēršļa
noņemšanas neatgriežas
sākotnējā pozīcijā).**

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Noslēgumā vēlamies vērst uzmanību, ka universālā dizaina principiem spēj pietuvoties tikai lifts.

Vertikālās cēlējplatformas:

- pamatā piemērotas tikai personām ar kustību traucējumiem,
- lietošanā ir daudz grūtāk saprotamas (vadība turot nospiestu spiedpogu, STOP poga, drošības ierīces saskarei ar kustīgām daļām, u.c.),
- cēlējplatformu lietošana ir neērtāka (lēna pārvietošanās, spiedpogas turēšana, manuālo durvju gadījumā neērta iekļūšana/izklūšana),
- nav piemērojamas intensīvai pasažieru plūsmai.

Tāpēc ir ļoti svarīgi lai nepieciešamajai funkcionalitātei tiktu piemeklēti atbilstošākie tehniskie risinājumi.

Paldies par uzmanību!

**Bīstamo iekārtu un metroloģiskās uzraudzības daļas
vadītājs Nilss Sprogis**

✉ Nilss.Sprogis@ptac.gov.lv ☎ 68 806 540